

Geldigheidsduur van tentamens

Het bestuur van de Radbouduniversiteit aanvaardt het wettelijke uitgangspunt 'dat een tentamen onbeperkte geldigheidsduur heeft, tenzij de Onderwijs- en Examenregeling [van een opleiding] anders bepaalt en (...) [de noodzaak ervan] goed gemotiveerd (is).'¹ Maar de Rechtenfaculteit heeft in haar BSA-regeling bepaald dat de geldigheidsduur van alle behaalde propedeusetentamens vervalt tenzij voltijdse studenten in hun eerste inschrijvingsjaar minimaal 39 van de zestig studiepunten hebben behaald.² Aan diegenen die niet aan deze norm voldaan hebben, wordt de eerstvolgende drie jaar de inschrijving bij de Nijmeegse rechtenfaculteit geweigerd, en blijkbaar moeten ze de eerder behaalde tentamens opnieuw afleggen als ze zich daarna opnieuw zouden inschrijven. Een behoorlijke motivering van deze beperking van de geldigheidsduur ontbreekt. Het lijkt erop dat men de gelegenheid tot het afleggen van tentamens als een gunst beschouwt waaraan men naar believen voorwaarden zou kunnen verbinden. Maar sinds jaar en dag geldt de wettelijke 'paperclipregel' dat het examen uit tentamens bestaat en dat de student voor het examen geslaagd is als alle samenstellende tentamens zijn behaald (artikel 7.10 WHW).³

De Rechtenfaculteit heeft haar nieuwe Onderwijs- en Examenregeling (OER 2011-2012) nog niet gepubliceerd. Dus *en detail* weten aankomende studenten nog niet waar ze aan toe zijn. Uit artikel 205 lid 6 van de OER 2010-2011 kunnen ze misschien enige hoop op vrijstellingen putten:⁴ 'De examencommissie (kan), gehoord de hoogleraar van het desbetreffende vak, op grond van eerder met goed gevolg afgelegde examens of tentamens in het hoger onderwijs (...) vrijstelling verlenen van het afleggen van een of meer tentamens.' Maar in dat geval zou de examencommissie de OER-regel in de wind slaan waarmee behaalde tentamenresultaten van studenten die door een BSA zijn getroffen, ongeldig zijn verklaard.

Hiermee stuiten we trouwens direct op een tweede probleem: wat moet de examencommissie doen als een aankomende student om vrijstellingen verzoekt op grond van tentamens waarvoor hij of zij vorig jaar bij een andere rechtenfaculteit geslaagd is? Laten we aannemen dat de student aldaar met een negatief BSA-advies is weggestuurd. Waarom zou die student geen aanspraak kunnen maken op vrijstelling voor de vakken die hij of zij aldaar met succes heeft afgelegd? Zal de examencommissie die vrijstellingen dan weigeren omdat zij meent te moeten vrezen dat de student ongeschikt is voor de rechtenstudie? Ik ben benieuwd hoe het College van Beroep voor het Hoger Onderwijs zo'n casus beoordeelt.⁵

En er rijst nog een derde vraag. Als Nijmeegse rechtenstudenten door een BSA getroffen worden en naar een andere opleiding omzwaaien, kunnen ze dan hun vergaarde studiepunten meenemen? In de meeste bacheloropleidingen zit een keuzeruimte die ook met elders afgelegde vakken gevuld mag worden. Maar die studiepunten zijn inmiddels door Rechten Nijmegen ongeldig verklaard. Heeft deze ongeldigheid ook rechtsgevolgen voor de transfer van die studiepunten naar hun nieuwe studie?

Vermoedelijk is dat niet de bedoeling van de Nijmeegse rechtenfaculteit. Haar beperking van de geldigheidsduur was niet ingegeven door het deskundige oordeel van haar examinatoren over de houdbaarheid van tentamenresultaten, maar door haar beleid om de studieduur *van haar eigen studenten* te beheersen en ongeschikte studenten te weren.⁶ Maar deze motivering is niet vermeld in de tekst van haar OER, noch in een bijbehorende toelichting. Nu zij niet aan de motiveringsplicht heeft voldaan, die haar door het College van Bestuur (en door de wetgever) is opgelegd, wordt de rechtszekerheid van haar studenten ernstig aangetast.

Samengevat zijn er twee mogelijke argumenten om de geldigheidsduur van tentamens te beperken:

- a) men wil tegengaan dat studenten het diploma van een opleiding verwerven, terwijl de getentamineerde stof allang achterhaald en dus niet meer up-to-date is; en
- b) men wil studenten impulsen geven om de opleiding in hoog tempo te doorlopen.

Op de aanvechtbaarheid van argument b) kom ik straks terug. Maar eerst wil ik de overige, aanvechtbare argumenten noemen die men naar voren pleegt te brengen:

- c) men wil ongeschikte studenten impulsen geven om niet voort te modderen maar de opleiding zo snel mogelijk te verlaten [Contra-argument: is de beperkte geldigheidsduur daartoe een noodzakelijk middel, bovenop het negatieve bindende studieadvies?];
- d) men wil het risico verkleinen dat studenten het diploma van de opleiding verwerven, terwijl de getentamineerde stof allang is weggezakt [Contra-argument: de beperkte geldigheidsduur is voor dat doel een onaanvaardbaar paardenmiddel, gezien het feit dat de hogeronderwijswetgever voor een paperclip-examen en niet voor een batterij-examen heeft gekozen en gezien het feit dat optie a) al een verwante functie vervult]; en

e) een onbeperkte geldigheidsduur belemmert toekomstige vernieuwing van de opleiding en herziening van de exameneisen [Contra-argument: het is een onaanvaardbaar paardenmiddel als men om die reden de geldigheidsduur van alle tentamens beperkt; bij herprogrammering van de opleiding dient men redelijke, gerichte overgangsmaatregelen voor vertraagde studenten te treffen].

Maar ook argument b) is zeer aanvechtbaar:

- De wettelijke langstudeerdersboete vormt samen met het Bindend Studieadvies een krachtig instrument om studenten aan te zetten zo min mogelijk studievertraging op te lopen. Daarmee vervalt de noodzaak de limitering van de geldigheidsduur van tentamens als extra instrument in te zetten.
- Een vooronderstelling van de langstudeerdersboete is dat faculteiten geen barrières opwerpen voor de studievoortgang. Limitering van de geldigheidsduur van tentamens leidt ertoe dat vertraagde studenten eerder behaalde tentamens moeten overdoen. Deze belemmering van hun studievoortgang is dus onverenigbaar met het wettelijke instrument van de langstudeerdersboete.
- In het Nederlandse onderwijsbestel wordt een scherp onderscheid gemaakt tussen onderwijsregelingen (die onder de bevoegdheid van de onderwijsinstellingen vallen) en examenregelingen (waarbij de rijksoverheid een grote vinger in de pap heeft). Maar in het hoger onderwijs is de examenlicentie geheel aan de lokale onderwijsinstellingen toevertrouwd. Als zij de geldigheidsduur van tentamens limiteren om het studietempo op te voeren, maken zij oneigenlijk (en dus onrechtmatig?) gebruik van hun examenlicentie.
- Van de examencommissie wordt verwacht dat zij, evenals Vrouwe Justitia, gelijke gevallen gelijk behandelt. Zij behoort de bekwaamheden van tentaminandi zonder aanzien des persoons te beoordelen. Beperking van de geldigheidsduur van de tentamens raakt de kern van hun wettelijke taak. Het is dan onbevredigend dat die geldigheidsduur afhankelijk wordt gesteld van de inschrijvingsstatus van de tentamineerde (jaar van aankomst, deeltijdstudie, vermeende ongeschiktheid in het kader van de BSA-regeling).
- Algemene regels over de geldigheidsduur van tentamens tasten de rechtszekerheid van studenten aan, als men de examencommissie tevens de bevoegdheid geeft om de geldigheidsduur in individuele gevallen te verlengen.

Conclusie: Het bestuur van de Radbouduniversiteit eist terecht dat faculteiten de noodzaak van eventuele limitering van de geldigheidsduur van tentamens afdoende motiveren. Hierboven heb ik vijf mogelijke motiveringslijnen onderscheiden (a t/m e). Daarbij heb ik geargumenteed dat de motiveringen b t/m e uiterst aanvechtbaar zijn. Daarom durf ik de stelling aan dat de Nijmeegse rechtenfaculteit onrechtmatig handelt met haar regels ter limitering van de geldigheidsduur: niet alleen omdat zij haar motiveringsplicht heeft verzaakt, maar ook omdat haar eventuele motiveringen niet beantwoorden aan de eis dat de noodzaak van die limitering aannemelijk kan worden gemaakt.⁷

Wes Holleman

weblog onderwijs 1-9-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

Vorige blogberichten:

Normering van de studievoortgang (II) (1/6/2011): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2810>

Normering van de studievoortgang (27/4/2011): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2681>

Langstudeerders in Nijmegen (19/1/2011): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2376>

Beheersing van de studieduur (3/2/2010): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2234>

Uiterste houdbaarheidsdatum (25/4/2008): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=354>

Radboud beperkt geldigheidsduur tentamens (14/4/2008): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=346>

Vernietiging van studiepunten (3/4/2007): <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=56>

¹ <http://www.ru.nl/publish/pages/600965/overzichteisenaandeonderwijs-enexamenregeling.pdf>

² <http://www.ru.nl/rechten/studenten/regels-richtlijnen/geldigheidsduur/>

³ http://www.st-ab.nl/wetten/0718_Wet_op_het_hoger_onderwijs_en_wetenschappelijk_onderzoek_WHW.htm

⁴ <http://fdrbo.jur.ru.nl/Studiegidsen/OER2010.pdf>

⁵ Ook ben ik benieuwd naar de uitkomst van een alternatieve casus. Een eerstejaarsstudent besluit zich vóór 1 februari uit te schrijven, bijvoorbeeld omdat hij de Nederlandse taal nog onvoldoende beheerst om het onderwijs met vrucht te volgen. Hij volgt een intensieve taal cursus en wenst zich per 1 september weer bij dezelfde rechtenopleiding in

---

Nijmegen in te schrijven. Vraag 1): wordt hij toegelaten? Vraag 2): zo ja, krijgt hij vrijstelling van dat ene tentamen dat hij vorig jaar al gehaald heeft?

⁶ Zie ook artikel 43 van de OER 2010-2011 (c.f. mijn eindnoot 4).

⁷ De volgende vraag is natuurlijk welke instanties belast zijn met het toezicht op de rechtmatigheid van het handelen van faculteiten. Ik denk dat het universiteitsbestuur hier in eerste instantie een taak heeft, gezien het feit dat het Nijmeegse universiteitsbestuur een soort richtlijn voor de inrichting van de facultaire OER's heeft opgesteld (zie mijn eindnoot 1). Maar in tweede instantie ligt het nalevingstoezicht op het bordje van de Onderwijsinspectie (c.f. <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=2936>).